

Typ práce: **Bakalářská práce**

Typ posudku: **Posudek oponenta**

Autor práce: **Matej Cívik**

Název práce: **Princip férovosti jako základ teorie politického závazku**

Autor posudku: **Ing. Jiří Chotaš, PhD.**

Pracoviště: **Filosofický ústav AV ČR, v.v.i.**

Cívikova bakalářská práce je zdařilým pokusem o systematické zpracování současné, převážně anglosaské diskuse o povaze politického závazku (political obligation) a zvláště pak té její části, která politický závazek zakládá na principu ‚fair play‘ či férovosti (the principle of fairness).

Cívik v první kapitole tematizuje vztahu občana a státu, aby ukázal, že z něho vyplývají určité fundamentální otázky, jako například: Existuje (morální) povinnost občana stát (a jeho zákony) poslouchat, příp. v jakém ohledu či rozsahu jsme politické autoritě povinováni a dále se lze ptát, jaký má politická autorita původ? (s. 7) Dále Cívik v první kapitole zcela správně vymezuje terminologii, kterou v práci používá: pojem autority (tamt.), různé typy závazků (s. 8) a polemiku zastánců teorie politického závazku s anarchisty (s. 9 n.). Poněkud schematicky pak na závěr kapitoly načrtává hlavní dějinné etapy vývoje teorie politického závazku (s. 11 n.), aniž by zmínil hlavní předěl mezi antikou (a středověkem) na jedné straně a novověkem (a moderní dobou) na straně druhé, který spočívá v tom, že počátkem novověku byla odmítnuta nevyhnutelnost politické autority (ať už zděděné nebo dané Boží vůlí) a vůdčím se stal princip, že platné závazky jsou ty, které jsou přijímány dobrovolně. Od 16. století do současnosti pak jsme svědky různých pokusů, jak princip dobrovolných závazků chápat (ve voluntaristických teoriích, teleologických teoriích a teoriích deontologických, pro tuto klasifikaci srv. Horton, J., *Political Obligation*, Macmillan, London 1992). Všechny tyto teorie mají svá pro a proti, včetně Cívikem favorizované teorie zakládající závazek na principu ‚fair play‘ (jak v následujícím uvidíme). Jádrem Cívikovy práce tvoří kapitola druhá, ve které načrtává □ v chronologickém pořadí – vývoj teorie politického závazku založeného na principu „fair play“ (H.L.A. Hart, J. Rawls, G. Klosko). Zvláště je třeba ocenit, že Cívik zohlednil i méně známé texty, jako je Rawlsův článek *Legal Obligation and the Duty of Fair Play* (1964) a článek George Kloska *Moral Force of Political Obligations* (1990). Ve třetí části Cívik zmiňuje hlavní kritiky teorie politického závazku založeného na principu „fair play“, jimiž jsou anarchista R. P. Wolff, libertarián R. Nozick a umírněný anarchista A. J. Simmons, přičemž – což je sympatické – se snaží princip „fair play“ proti těmto kritikům (s pomocí argumentů Rawlse a Kloska) uhájít.

Po formální stránce Cívikova práce nemá vážné nedostatky. Pokud bych měl něco vytknout, tak jednotlivým kapitolám bylo možné dát nějaký název (např.: „I. Historie problému a terminologie“, „II. Zastánci principu ‚fair play‘ jako teorie politického závazku“, „III. Kritici principu ‚fair play‘ ...“, s. 3), citáty z cizojazyčných pramenů by měly být správně přepsány (citát z H.L.A. Harta, s. 13), název stěžejního spisu A. J. Simmonse, *Moral Principles and Political Obligations*, Princeton, Princeton UP 1979 je v celé práci uváděn chybně (viz s. 5, 9, 11, 12, 36 aj.), citáty z cizojazyčných textů měly být v hlavním textu v češtině (aby text byl plynulý) a naopak v poznámkách v angličtině (s. 13, 31 apod.). Práce je svým rozsahem (38 s.) mírně pod stanovenou minimální hranicí pro bakalářské práce (40 s.).

Naopak kladem práce je dramatická výstavba textu (od první kapitoly je čtenář napjat, k jakému řešení se autor práce přikloní, což se dozví až v jejím závěru), a zpracování sekundární literatury, která je v knihovnách v ČR obtížně dostupná, avšak pro téma práce důležitá (např. *Notre Dame Journal of Law*).

Otázky, k nimž by se měl student při obhajobě vyjádřit:

Přestože Cíbik v závěru práce považuje teorii politického závazku založenou na ‚fair play‘ za ‚dostatečně pevnou‘ (s. 38) je třeba si klást otázku (spolu s Hortonem, 1992, str. 98), jak rozumět ‚přijetí prospěchu‘ (the acceptance of benefits) ze sociální spolupráce, o němž tato teorie hovoří.

Pokud se ‚přijetí prospěchu‘ ztotožní s ‚pouhým [pasivním] přijetím‘ (mere receipt of benefits), pak je taková interpretace ve shodě s realitou politického života, kdy přijímáme různé formy prospěchu ze sociální spolupráce, aniž bychom si to žádali, pak ovšem nevzniká žádný politický závazek. Anebo ‚přijetí prospěchu‘ (the acceptance of benefits) ze sociální spolupráce zahrnuje ‚dobrovolný akt přijetí‘ (a voluntary act of acceptance). Tato druhá interpretace sice poskytuje přijatelné zdůvodnění toho, jak politický závazek vzniká, avšak lze ji stěží aplikovat na realitu politického života. Vskutku je tomu totiž tak, že každé ‚přijetí prospěchu‘ se děje na základě volního rozhodnutí? Pokud by tomu tak bylo, jaký by pak byl rozdíl mezi teorií politického závazku založeného na fair-play a voluntaristickou teorií? Pokud platnost těchto námitek uznáme, pak by teorie politického závazku založeného na fair play byla buď nevhodná jako obecná teorie politického závazku (v první interpretaci) nebo by se musela čelit stejným problémům jako voluntaristická teorie (v interpretaci druhé). Souhlasím tedy s Cíbikem, že ‚s generováním korelátu férovosti z prijatia benefitov kooperatívnej schémy to nebude až také jednoduché.‘ (s. 31)

Autorovu práci k obhajobě doporučuji a navrhuji ji hodnotit známkou „výborně“ nebo „velmi dobře“ podle výsledku obhajoby.

2.9.2009

